

M. Saim UYSAL

Büyüme ve cari açık döngüsü

20.12.2019

Ekonomide dengeli ve sürdürülebilir büyüme açısından cari denge “kırılganlık” yaratmayacak seviyede olmalıdır. Bilindiği gibi yaşadığımız kur şoku sonrası ekonomide küçük de olsa büyüme sinyalleri geliyor. Bu yılı büyük ihtimalle %0,5-%1 gibi küçük bir büyümeyle kapatacağız. Hükümet yetkilileri ekonominin cari açısız büyüyeceğini ifade ediyorlar. Nitekim Yeni Ekonomi Program (YEP) 2019-2022 hedeflerinde bu tespiti görmek mümkün. 2019 yılında (+)%0,1, 2020 yılında (-)%1,2, 2021 yılında (-)%0,8 oranlarında cari açık hedeflenirken 2022 yılında cari dengede açık verilmeyeceği belirtiliyor. Merkez Bankası Başkanı Sayın Uysal’ın “Dış Denge, Sürdürülebilir Büyüme ve Fiyat İstikrarı” başlıklı konuşmasında dış denge konusunda “2002 yılından bu yana yıllık olarak ilk defa cari fazla verileceği” ifade edilerek bu sonucun uygulanan basiretli makro politikaların etkisiyle kazanıldığı vurgulandı. Bu gelişmede de etkili faktörleri şöyle sıraladı; “Bu dönem dinamikleri önceki dönemlerden farklılık taşıyor. İthalat ile milli gelir arasındaki ilişkinin de son dönemde belirgin bir biçimde zayıfladığını gözlüyoruz. Diğer yandan mal ve hizmet ihracatındaki güçlü artış eğiliminin de bunda etkisi var. Cari dengedeki bu iyileşme mevcut düzelmelerin kısa ve orta vadede kalıcı bir bileşeni olduğunu işaret ediyor.”

Cari denge kısa tanımıyla bir ekonomide yerleşik kişilerin, yurt dışında yerleşik kişiler ile belirli bir dönem içinde yapmış oldukları ekonomik işlemleri göstermektedir. Ekonomik paydaşların tümünün tüketim, tasarruf, yatırım, üretim ve finans kaynaklarının sonuçlarını yansıtır. Ülkemizde büyüme ile cari açık arasında negatif bir korelasyon var. 1950 yılından bu yana ekonominin küçüldüğü ya da durgunluk yaşadığı dönemlerde her zaman cari açık fazlası verilmese bile verilen açık tutarı önemli ölçüde azalmaktadır. 2019 yılında yetmiş yıllık sorunun çözüldüğünü söylemek için henüz çok erken. Gerek hükümet yetkililerinin gerekse Merkez Bankası başkanının bu konudaki açıklamalarına katılmıyoruz. Nedenleri ise; “Türk ekonomisinin aşırı ithale dayalı bir üretim yapısı var. Bu yapının bir iki yılda radikal düzelmesi mümkün değil. Orta ve uzun vadede çözülecek bir sorun. Sorunun

özümü için iç ve dış kaynakları doğru yatırım kanallarına yöneltmemiz, bazı ara malları ile yan sanayi ürünlerini yurt içinde üretmemiz gerekiyor. Kuşkusuz bu süreç için orta vade bile yeterli değil. İthalatla milli gelir arasındaki ilişki de halen zayıflamamış ve ihracattaki hızlı iyileşme durmuştur. Bu yılın on aylık döneminde ihracatımızın artışı ancak %2 kadardır. İthalattaki düşüşün oranı ise (-) %12,8 olmuştur. Ayrıca, ihracat/ithalat birim endeksleri de aleyhimize gelişmektedir. Bir başka deyişle aynı miktar ithalatı yapmak için daha fazla ihracat yapmak zorunda kalıyoruz. Brent petrolün bugünkü fiyatı 66 dolarlara tekrar gelmiş bulunmaktadır. Yurt içi tasarruflar optimum yatırım harcamalarının finansmanına yetmediğinden yurt dışı tasarruflara başvurarak borçlanıyoruz. Bu da cari açığı yükseltiyor. Ancak büyümek için de yatırım şart. Zira %1,5 nüfus artışıımız var. Son 16 yılda 575,8 milyar dolar cari açık yarattık. 56 milyar dolarlık net hata- noksanı bir tarafa bırakırsak bu açığın 166,1 milyar dolarını doğrudan yatırımlar, 315,3 milyar dolarını ise borçla kapattık. Bu nedenle borç/ GSYH oranı %62 ye çıktı. Aldığımız borçları üretken alanlara yatırmadık. Önemli olan bu hatayı tekrar yapmamak, aksi halde sürdürülebilir büyümeyi yaratamıyor fakirleşme sürecimiz uzuyor, işsizlik artıyor, gelir dağılımı daha da bozuluyor. 2018 yılında dış borçların geldiği seviyenin dış piyasalarda kırılğanlık olarak değerlendirildiği ve bu nedenle ülkemizden çıkışların hızlanması sonucu kur şokuna uğradık. Bu sonucu yaratan neden de ekonominin potansiyelin üstünde %9-%11 gibi oranlarda sadece krediyle finanse edilerek büyümeye zorlanması olmuştur.”